

سنت و سیره اهل بیت عصمت و طهارت منبع بی پایانی است که هر چه اعماقی آنرا بکاوییم گنجینه‌هایی بس گرانبها و خزینه‌هایی بس ارزشمند در آن نهفته است و این نه تنها در مورد رسول اکرم (ص) و امامان معصوم ما صدق می‌کند بلکه هر که از مخزن علم آنها نوشیده باشد و به آن سرچشمه متصل بوده است خود مخزنی بی پایان از آن علوم بی پایان خواهد بود و شاهد بر این مطلب قول خداوند تبارک و تعالی است:

«قد کانت لکم أسوة حسنة فی ابراهیم و الذین معه»^۱

هر که در معیت معصوم قرار بگیرد اسوای حسنه برای دیگران است و این یک اصل بی بدیل است که در همه زمان‌ها و مکان‌ها متناسب با خود قابل تطبیق است.

دخت گرانقدر حضرت موسی بن جعفر علیه السلام حضرت فاطمه معصومه (س) که در دامن خاندان وحی پرورش یافته و از دانش بی پایان آنها بهره گرفته، و لقب «معصومه» را از برادر بزرگوارش امام رضا (ع) هدیه گرفته است.^۲ ناگفته‌های بسیاری در زندگی کوتاه اما پر ثمر خود دارد که در کمتر مجالی به آن پرداخته شده است و این بر مظلومیت آن در گرانها افزوده است. غرض اصلی این مقاله به این تعلق گرفته تا گوشه‌ای از عمق حرکت با بصیرت و آینده نگر آن دست پرورده بیت ولایت و امامت را به تصویر بکشد.

مقدمه:

۱- تمام حرکت‌ها و جنبش‌های تحول آفرین در عالم، ناگزیر از زمینه چینی و آماده سازی و فراهم آوردن شرایط متناسب با آن تحول خاص بوده‌اند و میزان این مقدمات و زمینه چینی‌ها، وابستگی تام به میزان عمق و گستره آن حرکت تحولی داشته است. گاهی برای به ثمر نشستن یک حرکت انقلابی، انسان‌های بسیاری در طول زمان‌های طولانی دست به دست هم داده‌اند و سینه به سینه، اقدامات و کوشش‌های خود را به هم پیوند داده‌اند تا پس از یک دوره پس طولانی، نهال آن حرکت بشمر تشسته و همگان از میوه‌ها و ثمرات آن بهره‌مند شده‌اند «انظروا الی ثمره اذا المر و ینعه»^۳

۲- بزرگترین و بی‌همتاترین حرکت انقلابی و تحول آفرین در طول تاریخ، نهضت انبیاء عظام سلام الله علیهم اجمعین بوده است که بر طبق اصولی دقیق و برگرفته از وحی الهی از ابتدای زندگی بشریت آغاز شده و در مسیر اصلاح حیات دنیوی و اخروی رنج‌ها و مرارت‌های بسیاری را تحمل کرده و لحظه‌ای از این حرکت خستگی ناپذیر، شانه خالی نکرده‌اند. بزرگترین و مهم‌ترین هدف این نهضت، برپایی توحید و خداپرستی و قسط و عدالت در گستره پهناور زمین بوده و جان انسان‌های بیشمار در طریق این مقصود فنا شده است.

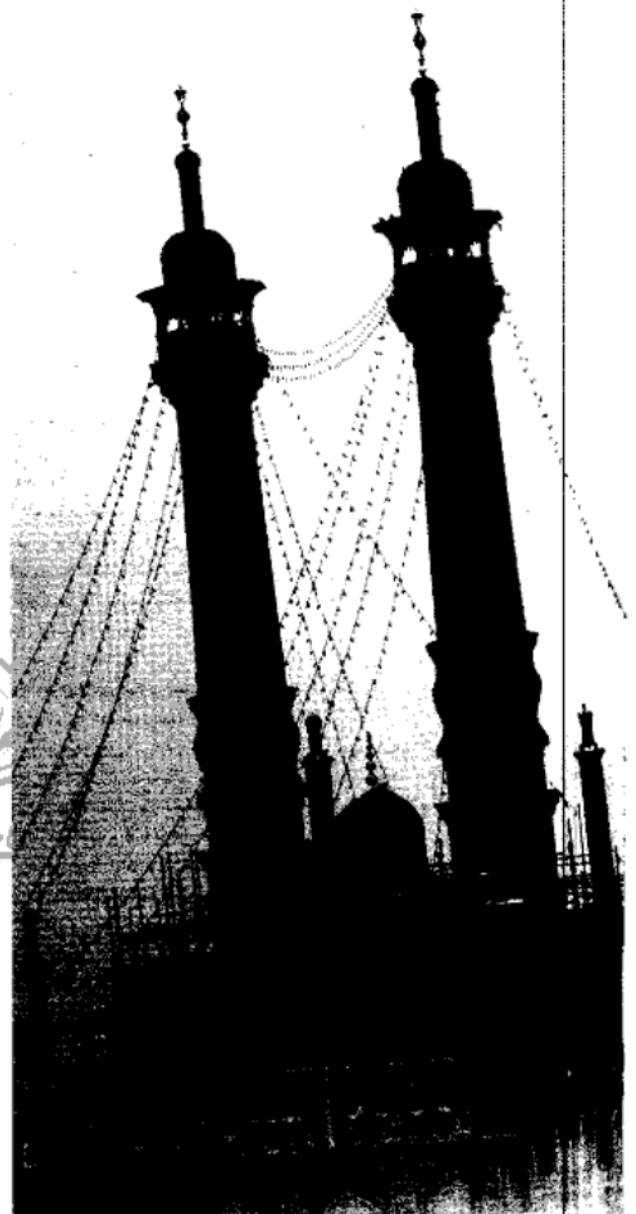
۳- پیامبران الهی و شاگردان آنها، همگی حلقات یک زنجیره بهم پیوسته بوده‌اند بطوری که وقتی به تاریخ حرکت‌های انقلابی انبیاء الهی و اوصیای آنها و دست پرورده‌های مکتب آنها نظری بیافکنیم مشاهده می‌کنیم که یک فکر و یک ایده همه این حلقه‌ها را یک به یک به هم پیوند داده و در رسیدن به هدف و مقصد نهائی خود، آنها را مو به مو در زمان خاص خود و در موقعیت خاص خود به کار گرفته است تا نتیجه نهائی حاصل شود.

۴- شرط درک حرکت انقلابی حضرت فاطمه معصومه (س) و تحمل مصائب و رنج‌های بسیار از جانب آن بانوی بی‌همتا، فقط و فقط در قالب این زنجیره متصل به هم قابل تجزیه و تحلیل و موشکافی می‌باشد اگر بگوئیم آن بانوی مطهره رهبری و مدیریت یک حرکت تاریخ ساز و تحول آفرین را در عمر کوتاه خود به عهده داشته است سخنی به گزاف نگفته‌ایم چرا که حرکت او پیوند دادن نهضت حضرت رسول اکرم (ص) و ائمه اطهار به قیام فراگیر حضرت ولی عصر (عج) بوده است. اینکه قیام و نهضت حضرت امام خمینی (ره) از شهر قم و از جنب حرم پاک و روحانی آن بانوی گرانقدر شکل گرفت و به اقصی نقاط عالم رسید و پس از چهارده قرن از ظهور اسلام، پیام آنرا به گوش انسان‌ها رساند و زلزله‌ای در عالم مستکبران و زورگویان ایجاد کرد و اینکه اکنون، قم قلب عالم تشیع و جهان اسلام و مأوای علوم اهل بیت و مدینه فقه و اجتهاد لقب گرفته است همه و همه از ثمرات آن حرکت عظیم بوده و در این مساله تردیدی جایز نیست.

رویکردی نو به حرکت حضرت فاطمه معصومه (س) از حجاز به ایران

رضا خانجانی

۸
مجله
تجدید

در کتاب التذیر ذکر نموده است.^۵ که به حدیث قواطع مشهور است:
«عن فاطمه بنت موسی بن جعفر عن فاطمه بنت الصادق جعفر بن محمد عن
فاطمه بنت الباقر محمد بن علی عن فاطمه بنت السجاد علی بن الحسین زین
العابدین عن فاطمه بنت رسول الله (ص) قالت: قال رسول الله (ص) «والا مات علی
حب ال محمد مات شهیداً»^۶

امام صادق علیه السلام وقتی شهر قم را بعنوان حرم اهل بیت ذکر میکند
مشخصه آن را حضور آن بانوی بزرگوار و دفن او در آن شهر می‌داند در حالی که
فرزندان بسیاری از آئمه اطهار در این شهر مدفون می‌باشند و همین برای عظمت
معنوی او کافی است.

جلوه‌های مدیریتی آن حضرت

۱- زمان مناسب برای حرکت یا الگوی برنامه‌ریزی

آن حضرت زمانی حرکت خود را در سال ۲۰۱ هجری از مدینه آغاز کرد که
مامون با احضار امام رضا(ع) به مرو و واگذاری ولایت عهدی به او، قصد اجرای
اهداف شوم و مغرضانه‌ای را نسبت به آن حضرت داشت. از جمله اهداف مامون،
دور کردن امام رضا(ع) از مدینه و پراکنده کردن علویان از دور آن حضرت و تنها
ماندن ایشان و در نتیجه عدم تدارک قیام سیاسی - نظامی بر علیه مردم بود و نیز
از جمله اهداف او تحت نظر گرفتن دقیق و همه جانبه آن امام همام و از همه
مهمتر از آن، فداست معنوی و الهی از چهره آن حضرت بود تا به مردم اینگونه القاء
شود که امامان شما هم دنیا خواه می‌باشند و اگر دنیا به آنها رو کند آنها نیز بی
میل و رغبت به دنیا نیستند اما حضرت فاطمه معصومه(س) با در نظر گرفتن
شرایط دشواری که برادر او در آن قرار گرفته بود تصمیم گرفت به یاری او بشتابد
و اهداف خبیثانه مامون را نقش بر آب کند.

اینکه آن حضرت با عده‌ای از اهل بیت پدر بزرگوارش و از جمله برادرانش
بسیوی مرو حرکت کرد جز برای یاری رساندن به برادر بزرگوارش نبوده است.
و این حرکت او بی‌شباهت به رسالت فاطمه زهرا(س) در حمایت از
امیرالمؤمنین علیه السلام پس از رحلت پیامبر اکرم(ص) نیست کما اینکه پدر
بزرگوار ایشان امام کاظم(ع) تاج پر افتخار «فداها ابوها» را به او تقدیم کرد.^۷
۲- مدیریت علمی آن حضرت.

حضرت فاطمه معصومه(س)، در مسیر حرکت خود، با گفتار روشنگرانه، مردم
مناطق مختلف را با مبانی عمیق اسلام و آراء و افکار اهل بیت آشنا می‌کرد و با
نقل احادیث خاندان عترت و طهارت مردم را از میان ظلمتهای گمراه کننده حکام
عباسی بسوی نور و روشنائی و هدایت رهنمون می‌کرد و این بنای بلند و رسای
او بود که در گوش مردم طنین می‌افکند:

«اتسیتم قول رسول الله (ص) یوم غدیر خم: من کنت مولاه فعلی مولاه و قوله (ص):
انت منی بمنزلة هارون من موسی»^۸
و این پیام رسای او بود که:

«قالت فاطمه بنت رسول الله: قال رسول الله (ص):

مکتوب علی السیر: یخ من مثل شیعة علی»^۹

این روشنگری‌ها برای مردم آن زمان که هنوز پیام واقعی اهل بیت به گوش
آنها نرسیده بود همانند چراغی پر فروغ بود در میان تاریکی‌ها و بحق آن بانوی
همام این رسالت زینب گونه را به بهترین وجهی اجرا کرد.

۳- رسوائی حکومت جور عباسی

گفته شد یکی از اهداف مامون این بود که القاء کند امام رضا(ع) با کمال میل
و رضایت باطنی قبول سمت حکومتی نبوده است و اینکه او اکنون شخص دوم
مملکت است اما همگان با خروج حضرت معصومه که خواهر گرانقدر آنحضرت
بود و مقابله او با ماموران عباسی و مسموم شدن او بدست عمال عباسی فهمیدند
که معنای ولایت عهدی چیزی جز یک فریب نیست. اگر امام رضا شخص دوم
مملکت است چطور خواهر گرانقدر او با آن مقام و منزلت معنوی از دیدن برادر
خود محروم است بلکه او را تنها و غریب در بیابان‌ها مسموم کرده و برادرانش را
مقابل چشمانش به شهادت می‌رسانند. به یقین این حرکت حساب شده آن
حضرت، صفحه‌های درخشان از عمق بصیرت و روشن بینی آن حضرت می‌باشد که

رسالت حضرت فاطمه معصومه

حضرت فاطمه معصومه طبق نقل صاحب مستدرک حشمت الامام
هجری به دنیا آمد که با این حساب سن مبارکش در زمان شهادت در سال ۲۰۱
هجری حدود ۲۸ سال بوده است و البته اگر هم این نقل معتبر نباشد با توجه به
اینکه پدر بزرگوارش در سال ۱۷۹ هجری به بغداد احضار شدند و در سال ۱۸۳
هجری به شهادت رسیدند عمر آن بانوی بزرگوار کمتر از ۲۲ سال نبوده است.
ایشان در سال ۲۰۱ هجری پس از آنکه مامون برادر ایشان را به مرو فراخواند
بسیوی برادر و به شوق دیدار ایشان حرکت نمود و در شهر ساوه با مخالفان اهل
بیت و ماموران حکومتی برخورد کرده مردان قافله که از جمله آنها برادران ایشان
هارون، فضل، جعفر و قاسم بودند به شهادت رسیده و خود حضرت بنا بر نقلی
مسموم شدند پس از آن ایشان راه قم را پیمودند و پس از ۱۷ روز توقف در این
شهر بر اثر بیماری و یا بر اثر سم، به شهادت رسیدند. این بود سیری اجمالی بر
زندگی آن حضرت. اما شمه‌ای هم از شخصیت علمی، معنوی آن حضرت، آن
بانوی بزرگوار چون در سن کم پدر بزرگوار خود را از دست دادند: دردامن برادر
بزرگوار خود امام رضا(ع) پرورش یافته و از عالمان و محدثان عصر خود به حساب
آمدند به طوری که از آن بانو چندین روایت معتبر یا سلسله سند نقل شده از جمله
حدیثی است که مرحوم علامه امینی جزء مستندات حدیث غدیر و حدیث منزلت

